

dr hab. Barbara Dolińska, prof. UO

Wrocław 30.11.2018

Instytut Psychologii

Uniwersytet Opolski

Ocena osiągnięcia naukowego oraz dorobku naukowego, dydaktycznego i popularyzatorskiego doktor Katarzyny Wałęckiej-Matyja sporządzona w związku z ubieganiem się o stopień doktora habilitowanego

Dr Katarzyna Wałęcka-Matyja jest pracownikiem Instytutu Psychologii Uniwersytetu Łódzkiego, adiunktem w Zakładzie Psychologii Społecznej i Badań nad Rodziną. Tytuł zawodowy magistra psychologii uzyskała w 2001 roku. W siedem lat później, na podstawie dysertacji *Zróżnicowanie zachowań społecznych młodzieży w zależności od cech osobowości oraz struktury rodziny*, przygotowanej pod kierunkiem prof. Teresy Rostowskiej, zdobyła stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie psychologii. Jej kariera zawodowa, począwszy od 2001 roku związana jest z Uniwersytetem Łódzkim. Po uzyskaniu stopnia doktora wydała dwie monografie jednoautorskie, opublikowała 23 artykuły w czasopismach (w tym dwie prace w czasopismach indeksowanych na liście JCR), tyleż rozdziałów w monografiach zbiorowych, wzięła udział w kilkudziesięciu konferencjach naukowych o zasięgu międzynarodowym i ogólnopolskim, realizuje projekt

badawczy finansowany przez NCN. Za osiągnięcia naukowo-badawcze była kilkakrotnie nagradzana przez władze macierzystej uczelni.

- I. **Osiągnięcie naukowe wynikające z art. 16 ustęp 2 ustawy z dnia 14 marca 2003r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule z zakresie sztuki (Dz. U. 2016r. poz. 882 ze zmianami w Dz. U. z 2016r., pozycja 1311).**

Tytułem osiągnięcia naukowego Habilitantka przedstawiła do oceny monografię *Relacje interpersonalne dorosłych rodzeństw w aspekcie funkcjonowania psychospołecznego i krytycznych wydarzeń życiowych*, wydaną w 2018 roku przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego. Publikacja stanowi efekt badań własnych Habilitantki poświęconych rzadko eksplorowanemu w psychologii rodziny fenomenowi więzi między dorosłym rodzeństwem. Już sama tematyka pracy stanowi o jej oryginalności.

Prezentacja i interpretacja wyników badań została poprzedzona wyczerpującym wstępem teoretycznym – Habilitantka ukazuje i wyjaśnia specyfikę relacji między rodzeństwem wielopłaszczyznowo, z perspektywy psychoanalitycznej, ewolucyjnej, społecznej i systemowej. Definiując rodzinę odwołuje się do założeń psychologii systemowej. Określa uwarunkowania i determinanty relacji interpersonalnych z rodzeństwem. Wskazuje na wagę relacji z rodzeństwem w perspektywie funkcjonowania społecznego i jej możliwe implikacje dla doświadczania krytycznych wydarzeń życiowych i radzenia sobie ze stresem. Narracja monografii jest przejrzysta, a kluczowe pojęcia precyzyjnie zdefiniowane. Relacjonowanie założeń i przebiegu przyjętej strategii badawczej Autorka dokonuje z podobną starannością. Dotyczy to zarówno formułowania licznych pytań i hipotez badawczych, jak i użytych do pomiaru narzędzi. Habilitantka posłużyła się ośmioma narzędziami badawczymi, przebadła nimi 765 osób (finalnie wykorzystując dane 641 osób, które na wypełnienie tej baterii testów potrzebowały ok. 90-120 minut), wygenerowała cztery modele związków między zmiennymi, niezbędne do odpowiedzi na kilkadziesiąt pytań i weryfikacji kilkudziesięciu (wraz ze szczegółowymi) hipotez badawczych. Biorąc pod uwagę ogrom prezentowanych wyników ich opis jest (na tyle, na ile to możliwe) dokładny i

przejrzysty. Autorka jest niezwykle skrupulatna w prezentowaniu zarówno danych deskryptywnych badanej próby, jak i wszelkich wyników. W monografii znajdujemy w związku z tym 85 tabel i 62 ryciny. Skrupulatność ta jest z jednej strony godna podziwu, z drugiej jednak utrudnia koncentrację na rzeczach naprawdę istotnych, tym bardziej, że niektóre ryciny obrazują tylko średnie wartości na skali zastosowanego kwestionariusza (przykładowo ryciny 13, 15, 19, 26, 27). Szkoda, że Autorka nie pokusiła się o bardziej syntetyczne podejście do prezentowanych danych, przedstawiając tylko to, co jest kluczowe z perspektywy zaprezentowanych hipotez (które nawiasem mówiąc też są zbyt rozbudowane). Znakomita większość zależności zaprezentowanych przez Autorkę wyjaśnia niewielki procent wariancji. Dla przykładu w tabelach 79 i 80 istotnie statystycznie korelacje przyjmują wartości między 0,071 i 0,206. Oczywiście nie ma sensu obwiniać Autorkę o to, że wyniki są właśnie takie, ale trzeba zdawać sobie sprawę z tego, że w dalszych pracach nad podjętą problematyką konieczne byłoby uwzględnienie innych zmiennych, mających większy wpływ na zmienne zależne, bądź też użycie innych metod pomiaru (wątpliwości budzi na przykład zasadność zastosowania skali SRRS). Habilitantka oczywiście zdaje sobie sprawę z tego, że zastosowana przez nią procedura badawcza nie pozwala na orzekanie o zależnościach przyczynowych między nimi. Ponieważ jednak proponowany przez nią model zakłada co najmniej implícite zależności przyczynowe wprowadza zmienne do modelu ścieżkowego. Jest to podejście zasadne, choć oczywiście trzeba zdawać sobie sprawę, że nie może ono zastąpić badań, w których zależności przyczynowe testowane są bezpośrednio. Powyższe uwagi w żaden sposób nie dyskwalifikują omawianej monografii, która z całą pewnością zawiera elementy wartościowe, tak z perspektywy poznawczej jak i możliwości ich praktycznego wykorzystania.

Podsumowując uważam, że przedstawiona do oceny monografia stanowi ciekawy i kompetentny opis relacji interpersonalnych zachodzących między członkami rodziny. Co więcej prezentuje problem relacji między rodzeństwem we wszystkich okresach dorosłości, co stanowi nowe ujęcie tematu. Co z tym idzie znacząco poszerza wiedzę o funkcjonowaniu rodziny i spełnia wymogi jakie Ustawa określa w odniesieniu do osiągnięcia naukowego.

II. Dorobek naukowo-badawczy, który nie wchodzi w skład osiągnięcia wymienionego w punkcie I. oraz wskaźniki dokonań naukowych.

Na dorobek naukowy Habilitantki składają się: monografia, dwa artykuły w czasopismach z listy A MNiSW, dwa artykuły w czasopismach z listy C MNiSW. Habilitantka jest jedyną autorką tych prac. Ponadto Habilitantka samodzielnie opublikowała 19 artykułów w czasopismach z listy B, jest współautorką (wraz z D. Kurpiel) dwóch kolejnych prac (swoją udział oszacowała na 50% i 80%). Jest autorką lub współautorką 23 prac opublikowanych w monografiach zbiorowych, czynnie uczestniczyła w 44 konferencjach, najczęściej o zasięgu ogólnopolskim, dziesięć z nich miało status międzynarodowy. Ponadto Habilitantka jest kierownikiem i wykonawcą projektu badawczego finansowanego przez NCN, kierowała i była wykonawcą projektu badawczego w ramach programu Erasmus +, realizowanego we współpracy międzynarodowej i jako wykonawca brała udział w międzynarodowym projekcie badawczo- edukacyjnym poświęconym pieczy zastępczej. Została trzykrotnie wyróżniona nagrodami indywidualnymi III stopnia Rektora Uniwersytetu Łódzkiego (w latach 2010, 2011, 2015), dwukrotnie nagrodami Dziekana Wydziału Nauk o Wychowaniu Uniwersytetu Łódzkiego. W 2016 otrzymała nagrodę zespołową III stopnia Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza.

Większość prac wchodzących w skład dorobku naukowego Habilitantka napisała samodzielnie. Są to głównie prace empiryczne, opatrzone starannym wprowadzeniem teoretycznym, zawierające precyzyjny opis procedury badawczej, poprawą analizę uzyskanych wyników i przekonującą ich interpretację. Habilitantka z upodobaniem stosuje ilościowe - kwestionariuszowe metody pozyskiwania danych, czasami sięgając po

interpretacje badań jakościowych. Jej prace cechuje staranność i drobiazgowość (w najlepszym znaczeniu tego określenia). Godnym naśladowania przykładem wnikliwości badawczej Habilitantki jest opracowanie skróconej wersji skali aktualnej relacji z dorosłym rodzeństwem. Dr Katarzyna Wałęcka-Matyja założyła, że poprawa komfortu respondentów i, co za tym idzie, zmniejszenie prawdopodobieństwa uzyskania artefaktów badawczych wynikających z udzielania przypadkowych odpowiedzi uzasadniana żmudną pracą nad opracowaniem nowej wersji istniejącego już narzędzia. Świadczy to o dojrzałości i otwartości Habilitantki, która bierze pod uwagę wszystkie aspekty pracy badawczej.

Zdecydowana większość prac znajdujących się w dorobku Habilitantki została przez nią napisana samodzielnie. Biorąc pod uwagę, że większość z nich ma charakter badań empirycznych należy podkreślić wysiłek włożony w ich powstanie.

W dorobku Habilitantki wyraźne wyróżniają się trzy wątki tematyczne a jej aktywność naukowo-badawczą cechuje konsekwencja. Odnoszę wrażenie poszukiwania przez Autorkę problemu badawczego w obszarze psychologii rodziny i stopniowego zawężania kręgu tych poszukiwań. Początkowo tematyka rozważań skoncentrowana jest na zagadnieniach z pogranicza psychologii zdrowia i psychologii rodziny. Dr Wałęcka-Matyja opublikowała cykl prac poświęconych funkcjonowaniu rodziny z problemem przewlekłej choroby i wynikającej z niej niepełnosprawności dziecka. Kolejny obszar eksploracji stanowi rodzicielstwo i uwarunkowania funkcjonowania rodziny z perspektywy roli pełnionej przez jej poszczególnych członków. Najszerzej reprezentowane są prace skupione wokół problemu badawczego, którego eksploracja zaowocowała monografią uznaną przez Habilitantkę za osiągnięcie w postępowaniu awansowym, czyli relacje interpersonalne między dorosłym rodzeństwem. Habilitantka znalazła niezwykle ciekawy obszar badań, rzadko poruszany w literaturze przedmiotu, tak obcojęzycznej, jak i polskiej, gdyż większość z nielicznych prac

poświęconych temu zagadnieniu dotyczy rodzeństwa we wcześniejszych fazach rozwojowych.

Sumaryczny Impact Factor wykazanych przez Habilitantkę publikacji wynosi 1,426, a łączna liczba punktów według MNiSW 336 (z uwzględnieniem publikacji w druku 380). Baza Web of Science, w której indeksowana jest jedna praca Habilitantki, nie wykazuje żadnych jej cytowań. Łączna wysoka liczba punktów MNiSW i niskie wskaźniki w WoS świadczą o jej wysokiej aktywności publikacyjnej i zarazem niskiej międzynarodowej rozpoznawalności jej prac. Trzeba przy tym zwrócić uwagę na fakt, że część publikacji ukazała się niedawno, a inne zostały dopiero przyjęte do druku (w sumie dotyczy to 10 prac, w tym monografii będącej przedmiotem postępowania awansowego). Biorąc pod uwagę oryginalność tematyki badawczej podejmowanej przez Habilitantkę należy sądzić, że wyniki jej prac będą w niedalekiej przyszłości częściej cytowane, co przełoży się na wzrost wskaźników bibliometrycznych.

Konkludując, uważam że mimo niskiej międzynarodowej rozpoznawalności prac Habilitantki jej dorobek naukowy wnosi istotny wkład w rozwój psychologii rodziny, co za tym idzie Habilitantka spełnia ministerialne wymogi, których osiągnięcie jest warunkiem starań o uzyskanie stopnia naukowego doktora habilitowanego.

III. Działalność dydaktyczna, organizacyjna i popularyzatorska

Osiągnięcia dydaktyczne Habilitantki oceniam wysoko. Prowadzi zajęcia dydaktyczne (wykłady i seminaria) nie tylko zgodne ze swoimi zainteresowaniami naukowo-badawczymi z zakresu psychologii wychowawczej, rozwojowej, familiologii ale również zajęcia wąsko profilowane wymagające opracowania autorskich programów nauczania np. *Tworzenie programów profilaktycznych*. Habilitantka udokumentowała udział w latach 1998-2017 w kilkudziesięciu szkoleniach, warsztatach i treningach. Nabyte dzięki temu umiejętności z powodzeniem wykorzystuje w pracy dydaktycznej. Na szczególną

uwagę zasługują przedmioty opracowane na podstawie doświadczeń badawczych Habilitantki – *Rodzina z osobą chorą, czy Udział szkoły we wsparciu psychospołecznym dzieci przewlekle chorych*. Świadczy to nie tylko o zaangażowaniu Habilitantki w pracę dydaktyczną, ale również o umiejętności wykorzystania jej kompetencji przez przełożonych. Dr Wałęcka- Matyja poza macierzystą uczelnią prowadziła zajęcia na studiach podyplomowych np. Uniwersytecie Humanistycznospołecznym SWPS we Wrocławiu. Habilitantka wypromowała 38 magistrów psychologii i pedagogiki. Pełni rolę promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim mgr Pauliny Szymańskiej, współpraca z którą zaowocowała wspólnymi wystąpieniami na konferencjach o ogólnopolskim zasięgu. Habilitantka pełniła funkcję opiekuna roku studentów psychologii, opiekuna praktyk studenckich. Jest również opiekunem koła naukowego.

Habilitantka jest członkiem Polskiego Towarzystwa Psychologicznego (PTP), członkiem zwyczajnym Polskiego Stowarzyszenia Psychologii Społecznej (PSPS). Posiada również uprawnienia członkowskie Psychological Society of Northern Greece (PSNG). Jako członek komitetu naukowego bądź organizacyjnego lub przewodnicząca komitetu organizacyjnego uczestniczyła w przygotowaniach ogólnopolskich konferencji organizowanych przez Instytut Psychologii Uniwersytetu Łódzkiego.

Dokonania badawcze i doświadczenie dydaktyczne Habilitantki zaowocowało działaniami na rzecz środowiska lokalnego i aktywnością popularyzatorską. Współpracowała z wieloma instytucjami (min. z sądem w charakterze biegłej, urzędem pracy, stowarzyszeniami) i mediami. Jest również autorką kilkunastu artykułów popularno-naukowych.

Działania i osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne i popularyzatorskie Habilitantki świadczą o tym, że jej działalność jest różnorodna i intensywna, co więcej jest ściśle związana obszarem jej zainteresowań naukowych i kompetencji. Podsumowując, działalność dydaktyczną, organizacyjną i popularyzatorską dr Katarzyny Wałęckiej- Matyja oceniam pozytywnie.

IV. Podsumowanie recenzji i konkluzja

Uwzględniając dorobek Katarzyny Wałęckiej - Matyja po uzyskaniu stopnia naukowego doktora, oceniony na podstawie kryteriów zawartych w rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 oraz ocenę monografii zatytułowanej *Relacje interpersonalne dorosłych rodzeństw w aspekcie funkcjonowania psychospołecznego i krytycznych wydarzeń życiowych* wskazanego przez Habilitantkę jako osiągnięcie naukowe zgodnie z artykułem 16 ust. 1 i 2 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z 14 marca 2003 z późniejszymi zmianami, uważam że stanowią one znaczny wkład w rozwój psychologii i odpowiadają wymogom stawianym do uzyskania stopnia doktora habilitowanego

